

Wat is een verblijfsgebied en wat is een verblijfsruimte?

Probleem

Het benoemen en hanteren van de begrippen 'verblijfsgebied' en 'verblijfsruimte' om de toepasselijke eisen voor een bouwplan op te kunnen zoeken en vast te kunnen stellen.

Oplossingsrichtingen

Begripsbepaling

In artikel 1.1 van Bouwbesluit 2003 is 'verblijfsgebied' als volgt gedefinieerd:

'gedeelte van een gebruiksfunctie met ten minste een verblijfsruimte, bestaande uit een of meer op dezelfde bouwlaag gelegen aan elkaar grenzende ruimten anders dan een toiletruimte, een badruimte, een technische ruimte of een verkeersruimte'

In artikel 1.1 van Bouwbesluit 2003 is 'verblijfsruimte' als volgt gedefinieerd:

'ruimte voor het verblijven van mensen, dan wel een ruimte waarin de voor een gebruiksfunctie kenmerkende activiteiten plaats vinden'

Uitleg begripsbepaling

Uit de definitie van 'verblijfsgebied' (zie 1) valt op te maken dat een verblijfsgebied:

1. minimaal één verblijfsruimte omvat;
2. bestaat uit een aantal op dezelfde bouwlaag gelegen ruimten;
3. geen toiletruimte, badruimte, technische ruimte of verkeersruimte mag bevatten;
4. niet per definitie een besloten ruimte hoeft te zijn.

Uit de definitie van 'verblijfsruimte' (zie 1) valt op te maken dat:

1. een gebouw altijd een verblijfsruimte heeft (tenzij het gebouw voor 55% of meer is bestemd voor sanitaire of technische ruimten);
2. een ruimte die is bestemd voor het verblijven van mensen een verblijfsruimte is;
3. een ruimte die, hoewel niet is bestemd voor het verblijven van mensen maar waarin toch de voor een gebruiksfunctie kenmerkende activiteiten plaatsvinden, eveneens een verblijfsruimte is;
4. een verblijfsruimte niet per definitie besloten behoeft te zijn.

Bij de verdere uitleg wordt het verblijven van mensen ook beschouwd als een kenmerkende activiteit in een verblijfsgebied en een verblijfsruimte.

Krijtstreepmethode

Met de krijtstreepmethode wordt bedoeld dat op tekening een fictieve scheidingsconstructie wordt aangegeven voor een verblijfsruimte of verblijfsgebied die niet samenvalt met de werkelijke scheidingsconstructie van deze ruimte/ gebied. Bij het 'krijtstrepen' dienen in ieder geval de afmetingseisen die worden gesteld aan een verblijfsruimte en verblijfsgebied in acht te worden genomen. De 'krijtstreepmethode' wordt vooral toegepast als een verblijfsgebied of een verblijfsruimte niet kan voldoen aan een specifieke eis van het Bouwbesluit. Het gaat hierbij vooral om bijvoorbeeld de volgende eisen:

- de capaciteit van de luchtverversing van een verblijfsgebied of verblijfsruimte;
- de equivalente daglichtoppervlakte in een verblijfsgebied.

Toepassing definitie omschrijving

Eisen Bouwbesluit

Veel voorschriften in Bouwbesluit 2003 zijn gerelateerd aan een 'verblijfsgebied' of 'verblijfsruimte'. Onderstaand is een overzicht van een aantal relevante beoordelingsaspecten gegeven die afhankelijk zijn van een 'verblijfsgebied' of 'verblijfsruimte'.

- hoogste vloer van een verblijfsgebied;

- 55 %-eis;
- afmetings-eisen;
- ventilatie-eisen/daglichteisen (afhankelijk van de indeling in verblijfsgebieden);
- draairichting /vrije doorgang deuren,

Hoogste vloer van een verblijfsgebied

In Bouwbesluit 2003 zijn diverse eisen gekoppeld aan de hoogst gelegen vloer van een verblijfsgebied in een gebouw:

- De eis voor de brandwerendheid met betrekking tot bezwijken van de hoofdconstructie onder brandomstandigheden: de hoogte van de eis is afhankelijk van de gebruiksfunctie en de hoogte van de hoogste vloer boven het meetniveau: 5, 7 of 13 meter).
- De portiek-etage oplossing in woongebouwen: afhankelijk van de gekozen oplossing mag de hoogste vloer van een verblijfsgebied maximaal 6 of 12,5 meter boven het meetniveau liggen.
- De eis voor het moeten toepassen van een brandweerlift of droge blusleiding is voor een aantal gebruiksfuncties afhankelijk van de hoogste vloer van een verblijfsgebied (> 20 meter).
- In Bouwbesluit 2003 is ook een limiet gesteld aan de hoogst gelegen vloer van een verblijfsgebied. Zo gelden de eisen inzake brandveiligheid voor gebouwen. Gaat het om een gebouw waarvan geen vloer van een verblijfsgebied hoger ligt dan 70 meter boven het meetniveau dan is met het voldoen aan die eisen aan Bouwbesluit 2003 voldaan. Boven 70 meter moet bovendien worden aangetoond dat wordt voldaan aan de eisen van Bouwbesluit 2003.

55 %-eis

In Bouwbesluit 2003 wordt vereist dat minimaal 55 % van het gebruiksoppervlak van een gebruiksfunctie is aangemerkt als verblijfsgebied. Indien de gebruiksfunctie voor 55% of meer bestaat uit toilet-, bad- en technische ruimten is er volgens Bouwbesluit 2003 geen verblijfsgebied vereist.

Afmetings-eisen

Zowel voor een verblijfsgebied als een verblijfsruimte worden er eisen gesteld aan de minimale afmetingen. Zoals bovenstaand aangegeven moet ten minste 55% van het gebruiksoppervlak van een gebruiksfunctie zijn aangegeven als verblijfsgebied. Voor bijvoorbeeld een woonfunctie moet een vloeroppervlakte van ten minste 24 m² zijn ingedeeld als verblijfsgebied. Ook is er voor een woonfunctie vereist dat er een verblijfsgebied aanwezig moet zijn met een specifieke afmeting (3,3 x 3,3 meter). Per gebruiksfunctie worden er eisen gesteld aan de minimale afmetingen van een verblijfsgebied en een verblijfsruimte. Voor een woonfunctie moeten een verblijfsgebied en verblijfsruimte voldoen aan de onderstaande afmetingen:

Gebruiksfunctie	Afmeting
Vloeroppervlakte	5 m ²
Minimale breedte	1,8 meter
Vrije hoogte	2,6 meter

Bereikbaarheid

De eisen voor de bereikbaarheid van een verblijfsgebied en een verblijfsruimte gelden alleen voor een woonfunctie. Een verblijfsgebied en -ruimte moeten direct vanaf de toegang van de woning bereikbaar zijn via een besloten ruimte. Hierbij mogen geen toilet-, bad-, of technische ruimten worden betreden.

Integrale toegankelijkheid

Van een woonfunctie met een gebruiksoppervlakte > dan 500 m², moet ten minste 35% van het vloeroppervlak van het verblijfsgebied zijn gelegen in een toegankelijkheidssector (=gedeelte dat mede bestemd is voor rolstoelgebruikers).

Als in een niet tot bewoning bestemde gebruiksfunctie een toegankelijkheidssector is vereist, moet ten minste 40 % van de vloeroppervlakte aan verblijfsgebied in deze toegankelijkheidssector liggen. Voor een onderwijsfunctie geldt in dat geval zelfs een percentage van 100 %.

Ventilatie-eisen / daglichteisen

De eisen voor de ventilatie zijn afhankelijk van de gebruiksfunctie en van de oppervlakte van het verblijfsgebied en een verblijfsruimte.

De daglichteisen zijn afhankelijk van de gebruiksfunctie en van de oppervlakte van het verblijfsgebied. Om ook hier op verblijfsruimteniveau te waarborgen dat er een minimale daglichtvoorziening in een verblijfsruimte aanwezig is worden er minimum eisen gesteld aan de daglichtvoorziening per verblijfsruimte. Voor een woonfunctie moet een equivalente daglichtoppervlak van ten minste 10% van het vloeroppervlak van een verblijfsgebied aanwezig zijn. Per verblijfsruimte moet er 0,5 m² equivalente daglichtoppervlakte aanwezig zijn.

Draairichting /vrije doorgang deuren

Op basis van de grootte van een verblijfsgebied in combinatie met de bezettingsgraadklasse wordt bepaald hoeveel personen er aanwezig mogen zijn in een ruimte. De vereiste vrije doorgang van een toegang is afhankelijk van de oppervlakte van een verblijfsgebied en de bezettingsgraadklasse. Ook wordt op basis van de grootte van het verblijfsgebied bepaald of de deur van een ruimte tegen de vluchtrichting mag indraaien. Ook hierbij wordt rekening gehouden met de bezettingsgraadklasse (het maximale aantal personen waarvoor een ruimte bestemd is).

Verblijfsgebied

Een verblijfsgebied is geen oppervlakte maar een ruimte of een groep van ruimten.

Minimaal één verblijfsruimte

Volgens het begrip verblijfsgebied moet, voor zover het gaat om het bouwen van gebouwen, een verblijfsruimte te allen tijde in een verblijfsgebied zijn gelegen. Met andere woorden, een verblijfsgebied kan worden opgedeeld in verblijfsruimten en andere ruimten. Doorgaans zijn dit de woonkamer, keuken en de slaapkamers. De aanvrager van de bouwvergunning kan zelf aangeven welk deel van de gebruiksfunctie wordt benoemd als verblijfsgebied. Bestaande bouwwerken kennen geen verblijfsgebieden. Er is immers sprake van een ingedeelde situatie, waarbij het principe van 'vrije indeelbaarheid' geen rol meer speelt. Bij een verbouwing moet daarentegen wel worden uitgegaan van een indeling in verblijfsgebieden. Ook als het gaat om een verbouwing van een gebouw waarvoor de bouwaanvraag is ingediend voor het Bouwbesluit van kracht werd (dus voor 1 oktober 1992).

Aantal op dezelfde bouwlaag gelegen ruimten

In zijn algemeenheid is er geen sprake van op dezelfde bouwlaag gelegen ruimten, als de vloeren van deze ruimten niet op dezelfde hoogte zijn gelegen. Zo kan een tussenverdieping geen verblijfsgebied vormen met een daaronder of –boven gelegen vloer. Een uitzondering vormt bijvoorbeeld een schouwburgzaal met een trapvormige vloer. Hierbij kan tussen het hoogste gedeelte van het verblijfsgebied en het laagste gedeelte zelfs een vrij groot hoogteverschil aanwezig zijn.

Geen toiletruimte, badruimte, technische ruimte of verkeersruimte

Volgens Bouwbesluit 2003 mag er geen verkeersruimte liggen in een verblijfsgebied. Dit betekent echter niet dat er in een verblijfsgebied geen hal of gang aanwezig mag zijn. Zo'n hal of gang kan dan niet worden aangemerkt als een 'verkeersruimte' volgens Bouwbesluit 2003. Door zo'n gang en hal voert dan wel een 'verkeersroute' die is gelegen in een verblijfsgebied. Bovenstaande situatie wordt verduidelijkt door de definitie van een verkeersruimte en verkeersroute.

In artikel 1.1 van Bouwbesluit 2003 is 'verkeersruimte' als volgt gedefinieerd:

'ruimte anders dan een ruimte in een verblijfsgebied, een toiletruimte, een badruimte of een technische ruimte, bestemd voor het bereiken van een andere ruimte'

In artikel 1.1 van Bouwbesluit 2003 is 'verkeersroute' als volgt gedefinieerd:

'route die begint bij een toegang van een ruimte, uitsluitend voert over vloeren, trappen of hellingbanen en eindigt bij de toegang van een andere ruimte'

Uit de definitie kan worden afgeleid dat door een verkeersruimte altijd een verkeersroute loopt. Een ruimte waardoor een verkeersroute loopt is alleen een verkeersruimte als deze ruimte geen deel uitmaakt van een verblijfsgebied en uitsluitend is bestemd voor het bereiken van andere ruimten.

In Bouwbesluit 2003 worden er geen eisen gesteld aan de afsluitbaarheid van een verkeersruimte. Dit betekent dat een verkeersruimte niet met wanden hoeft afgescheiden te zijn van een andere ruimte. Zo is het mogelijk dat een deel van een gang, dat niet in een verblijfsgebied is gelegen, een verkeersruimte is. Een ander deel van die zelfde gang kan wél gelegen zijn in een verblijfsgebied. Het is dan geen verkeersruimte meer, maar moet worden aangemerkt als een verkeersroute.

Verblijfsgebied behoeft niet per definitie besloten te zijn

Een verblijfsgebied kan alleen niet-besloten zijn indien:

- het een gebied is van een gebruiksfunctie waarvoor geen luchtdichtheids-eis geldt;
- het gebied in een gebouw ligt (als een deel van een erf wordt gebruikt voor opslag kan dat deel dus geen verblijfsgebied zijn).

Verblijfsruimte

Bijna elk gebouw heeft verblijfsruimte

Een verblijfsruimte is een ruimte voor het verblijven van mensen, dan wel een ruimte waarin de voor een gebruiksfunctie kenmerkende activiteiten plaats vinden. Dit betekent dat bijna elk gebouw minstens één verblijfsruimte heeft. Er is echter een uitzondering. In het Bouwbesluit is behalve voor de overige gebruiksfunctie, per gebruiksfunctie van een gebouw aangegeven voor welke kenmerkende activiteiten die gebruiksfunctie is bestemd. Een uitzondering is een gebouw dat voor 55% of meer is bestemd voor sanitaire of technische ruimten. Zo'n gebouw heeft geen verblijfsruimte.

Verblijfsruimte in woonfunctie, bestemd voor verblijven van mensen

Van een woonfunctie moeten bijvoorbeeld de woonkamer, keuken/eetkamer en slaapkamer als verblijfsruimte worden aangemerkt. Hierin vinden de voor het wonen kenmerkende activiteiten plaats.

Niet tot bewoning bestemde gebruiksfunctie: kenmerkende activiteit

Een niet tot bewoning bestemde gebruiksfunctie kan toch een verblijfsruimte bevatten. Daarvoor is het plaatsvinden van de kenmerkende activiteit van belang. De kenmerkende activiteit kan worden afgelezen uit de definitie van de verschillende gebruiksfuncties in artikel 1.1, derde lid, van Bouwbesluit 2003. Zo is de kenmerkende activiteit in een kantoorfunctie het uitvoeren van 'administratie' en de kenmerkende activiteit in een winkelfunctie het 'verhandelen van materialen, goederen of diensten'. Verder kan een verblijfsruimte in bepaalde gevallen zijn bedoeld voor activiteiten waarbij het verblijven van mensen geen rol van betekenis speelt. Dit is bijvoorbeeld het geval indien het opslaan van goederen de kenmerkende activiteit is (een pakhuis). Een dergelijke verblijfsruimte wordt in het Bouwbesluit aangegeven als een verblijfsruimte niet bestemd voor het verblijven van mensen, zoals een 'lichte industriefunctie' of een 'overige gebruiksfunctie'. Voor deze ruimte gelden op de desbetreffende situatie afgestemde (soms lichtere) voorschriften.

Vangneten op verblijfsruimte-niveau

De meeste eisen in Bouwbesluit 2003 zijn gesteld op verblijfsgebied-niveau in verband met de vrije indeelbaarheid van het gebouw. Om echter ook voldoende ventilatie of daglicht te garanderen op verblijfsruimte-niveau zijn er ook minimale eisen opgesteld voor verblijfsruimten. Voor een verblijfsruimte is voor een woonfunctie bijvoorbeeld vereist dat er tenminste een 0,5 m² equivalente daglichtoppervlakte aanwezig is.

Achtergrond

Bouwbesluit 2003 kent de begrippen 'verblijfsruimte' en 'verblijfsgebied'. Deze begrippen zijn bij de invoering van het Bouwbesluit in 1992 geïntroduceerd. Voor 1992 bestonden deze begrippen nog niet, maar werden de eisen gesteld aan 'woonkamers', 'keukens' of 'slaapkamers'. Nadeel hiervan was dat ten tijde van de bouwaanvraag de indeling van een woning al duidelijk moest zijn. De begrippen 'verblijfsgebied' en 'verblijfsruimte' zijn ingevoerd in verband met het principe van de vrije indeelbaarheid. Vrije indeelbaarheid heeft invloed op het ontwerp. Een architect hoeft bij zijn ontwerp geen andere invulling te geven aan de basiseisen bij verschillende indelingen van eenzelfde type woningen. Daardoor

kan de beslissing over de definitieve indeling van een woning (woonkamers, slaapkamers, en dergelijke) zo laat mogelijk worden genomen.

Aan 'verblijfsgebieden' en 'verblijfsruimten' worden in Bouwbesluit 2003 eisen gesteld. Hierop wordt in dit informatie-blad ingegaan. Een woonfunctie van een woonwagen wordt buiten beschouwing gelaten.

Aandachtspunten

Er zijn geen bijzondere aandachtspunten.

Overige Informatie

- [SBR Infoblad 297](#) 'Benoeming 'overige gebruiksfunctie' in woning'
- [Praktijkboek Bouwbesluit 2003](#)
- [Nota van toelichting bij Bouwbesluit 2003](#)

Publicatiedatum: dinsdag 20 juni 2006